

Topskudsreparation - juletræer

Af Henrik Lüneborg-Nielsen

I forbindelse med dyrkning af juletræer er et af problemerne manglende topskud. Tidligere kunne de gode kvaliteter uden topskud normalt sælges en kvalitetsklasse lavere. De senere års opstramning af kvalitetskravene har medført, at træer uden topskud er usælgelige.

Årsag

Årsagen til manglende topskud kan være fysiologisk betinget, hvor træet det pågældende år ikke udvikler noget topskud. En anden udbredt årsag til manglende topskud er, at topskuddet brækker af i juni måned, i den tid hvor skuddene er i stærk vækst, og derfor ofte er bløde og bøjede. Hvis der i denne periode forekommer hård blæst med stærke vindstød, vil det medføre, at en del af topskuddene simpelthen brækker af. Den mest almindelige årsag til brækkede topskud er dog fuglenes vægt, når de anvender de bløde og bøjede topskud samt sideskud i øverste grenkrans som landingssted for at få overblik over terrænet og som syngelplads i yngletiden, og hvor fuglens vægt medfører, at skuddet brækker. Færdes man i yngletiden i en kultur, der er ved at nå juletræsstørrelse, vil man hurtigt opdage, at kulturen er et yndet yngleområde for fuglearter som brunelle, guldspurv, solsort og drossel. De mindre fugle er ikke det store problem, men fugle så store som solsort,

drossel og opefter kan forårsage mange brækkede topskud.

Forebyggelse

Allerede ved anlæggelse af kulturer vil det være fornuftigt at gøre sig klart, om man kan afhjælpe skaderne inden de opstår. De fysiologisk betingede skader er der ikke store muligheder for at forebygge. Skader, forårsaget af hård blæst, kan afhjælpes betydeligt ved, at der i og omkring kulturene er anlagt de nødvendige læbælter. Skader, forårsaget af fugle, kan forebygges på flere forskellige måder. Dårlige træer i kulturen, som evt. allerede er skadet, kan bibeholdes som landingstræer for fuglene. Da fuglene foretrækker at bruge de højeste træer som landingssted, er det naturligvis disse, der skal anvendes. Højden på de bibeholdte træer begrænses dog af, at det i de fleste kulturer skal være praktisk muligt at foretage ukrudtsbekæmpelse med traktor og sprøjtebom. Der anvendes en del kunstige fugletræer, der kan sættes op og tages ned efter behov. Et fugletræ er i princippet en lodret stang, som mindst er på højde med kulturens højeste træer, og som øverst er forsynet med en vandret pind som landingssted for fuglene. I de senere år har også været anvendt Maglesø fuglepinde (Fig. 3a), som er enkle at opsætte og nedtage. Pris pr. pind incl. 2 clips 1,90 kr. I store kulturer er det normalt ikke overkommeligt at forsyne alle træer med fuglepinde. De træer, der

udvælges, skal være høje træer af god kvalitet og træerne med de bøjede topskud; altså identisk med de træer fuglene ynder som landingssted.

Topskudsreparation

Når skaden er sket, og der i kulturen findes træer med brækkede topskud, kan de skadede træer med de rigtige indgreb opnå en salgbar kvalitet. Ved arbejde med formning af juletræer - og ikke mindst med topskudsreparation - vil et godt resultat af indgrebet være afhængigt af den model, man arbejder med. Jo tættere og fyldigere træ der arbejdes med, altså et træ med kort afstand mellem grenkransene og godt fyldt ud med internodier, jo større chancer er der for at opnå et tilfredsstillende resultat.

Efterfølgende refereres til tre måder for topskudsreparation, som der i praksis er arbejdet med på nordmannsgran. De tre metoder prioriteres i den rækkefølge, de er beskrevet. Metode 1). Fig. 1a viser et træ med manglende topskud. Fig. 1b viser samme træ med hele øverste grenkrans afklippet. Når der mangler et topskud, er der i langt de fleste tilfælde anlæg til et eller flere nye topskud. Den største mulighed for at fremprovokere et nyt topskud er at afklippe hele øverste grenkrans, således at der ikke er nogen grene fra øverste grenkrans til at konkurrere om næring og plads. Reparationen er foretaget i 1,20 m's højde.

Metode 2). Fig. 1c viser samme træ, men

Fig. 1a. Træ uden topskud.

Fig. 1b. Samme træ som 1a, hvor øverste grenkrans er afklippet.

Fig. 1c. Samme træ, hvor alle grene i øverste grenkrans er studset.

Fig. 1d. Topskudsreparation fra foregående år, hvor hele grenkransen er afklippet.

hvor alle grenene i øverste grenkrans er studset. Studsningen foretages ved at afklippe indtil 50 % af grenlængden, men ikke mere end at der på den resterende del er knopper nok til at give fylde i træet de følgende vækstsæsoner. Reparationen kan foretages i op til ca. 1,60 m's højde.

Fig. 1d viser en topskudsreparation fra foregående år, hvor hele grenkransen er afklippet. Metode 1 og 2 kræver mindst to efterfølgende vækstsæsoner for at dække indgrebet. De angivne højder skal absolut opfattes som ca. højder. Jo tættere og fyldigere træ man ar-

bejder med, og jo flere vækstsæsoner træet kan stå i kulturen, i jo større højde kan man anvende metode 1 og efterfølgende metode 2, og modsat lavere højde for indgrebet ved et åbent træ med få vækstsæsoner tilbage i kulturen.

Metode 1 og 2 giver i de efterfølgende år normal topskudsvækst med fulddannet grenkrans, der dækker 360 grader, men træet er sat et år tilbage i højdevækst i forhold til bredden. For at bringe balance i højde-/ breddeforholdet vil det normalt være nødvendigt at forme/breddereducere træet ved knibning, skudbrækning eller formklipping, alt afhængig af træets tæthed.

Metode 3). Hvis træet uden topskud snart er salgsklart og så åbent, at indgrebet ved at anvende metode 1 eller 2 ikke skønnes at kunne skjules, kan træet stadigvæk repareres ved, at et udvalgt skud fra øverste grenkrans opbindes til nyt topskud, som vist på fig. 2a,b, og c. Selve opbindingen kan let og enkelt udføres med en bambuspind fig. 3b og en bindetang med plastbånd, fig. 3c. Plastbåndet findes i en kraftig udgave på 0,15 mm, som anbefales til opbindingen. Bambuspinde kan ligeledes indkøbes i flere tykkelser. Selve opbindingen udføres ved, at bambuspindens nederste halvdel med 3-4 bånd bindes stramt til stammedelen under øverste grenkrans fig. 2b. Bindingen kan forstærkes med en plastbinde fig. 3d. Plastbinderen skal fjernes inden næste vækstsæson for at undgå indsnøring i bark og ved. Det udvalgte skud fra grenkransen bindes til bambuspindens øverste del, startende fra oven. Skuddet skal bindes ret og stramt især ved basis. Normalt bruges 4-6 bindinger (fig. 2c). Bambuspinden skal placeres på stammedelen på modsatte side af det udvalgte skud, således at bindingen kan strammes ind over træet, og det opbundne topskud danner en så ret akse som muligt med træet.

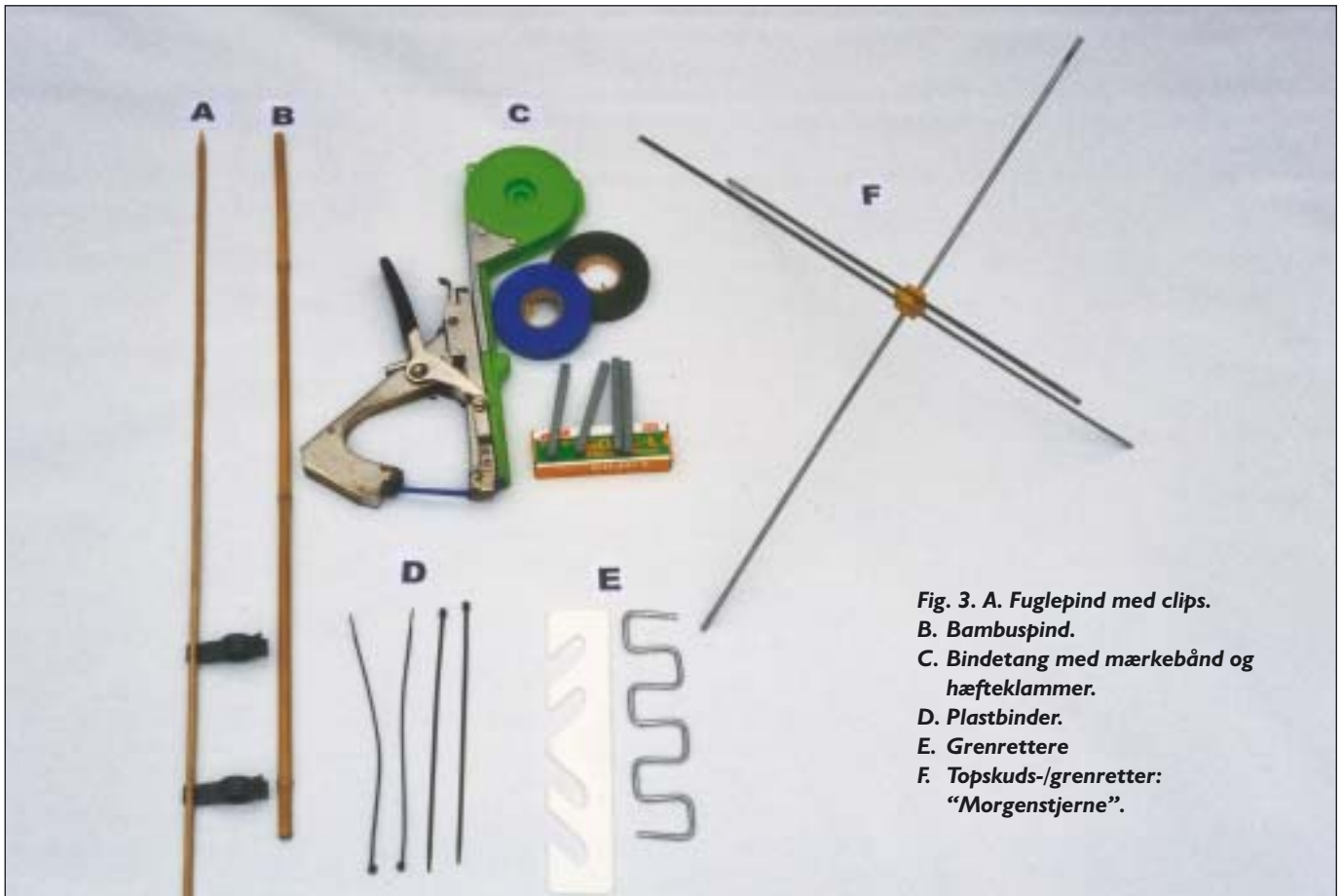
Reparationen skal udføres i slutningen af

Fig. 2a. Opbinding. Træ uden topskud.

Fig. 2b. Opbinding. Nederste opbinding med bambuspind.

Fig. 2c. Opbinding. Øverste opbinding med bambuspind.

**Fig. 3. A. Fuglepind med clips.
B. Bambuspind.
C. Bindetang med mærkeband og hæfteklammer.
D. Plastbinder.
E. Grenrettere
F. Topskuds-/grenretter: "Morgenstjerne".**

vækstsæsonen og så snart, skuddet kan opbindes stramt uden at knække ved basis. Afhængig af proveniens og vejrlig medio - ultimo juli.

Det skud, man udvælger til nyt topskud, vil ikke nødvendigvis være et skud, der er begyndt at rejse sig for at kæmpe om topskuddets plads. Man skal være opmærksom på, at knopdannelsen i enden af nogle skud i en del tilfælde og især på fyldige træer har en endeknop og 4 sideknopper. Dette skud bør vælges, for at der i det efterfølgende vækstår udvikles en grenkrans med fire gre-

ne. En endeknop med kun 3 sideknopper vil den følgende vækstsæson give en grenkrans med tre skud, som kun dækker 180 grader. Praktisk erfaring viser desværre, at et skud bundet op til nyt topskud i for mange tilfælde mere eller mindre fortsætter sin vækst som gren, og efterlader en kvalitet, som er vanskelig at sælge. Er opbindingen korrekt udført og vellykket, er metode 3 bedst egnet til træer, der skal sælges samme sæson, som opbindingen har fundet sted. Samtidig med opbindingen kan et eller flere konkurrerende sideskud, der er ved at rejse

sig, nedbindes til en gren i næste grenkrans som vist på fig. 4 a. Reparationen forudsætter, at der ikke er for stor afstand til næste grenkrans. Hvis afstanden til næste grenkrans er for stor eller de konkurrerende skud er tre eller flere og meget oprejst kan reparationen som alternativ udføres med bambuspinde, som vist på fig. 4 b. Metoden tager længere tid, men er også mere effektiv. To bambuspinde lægges parallelt i den ene hånd og samles på midten med to bindinger med bindetang. Nummer to binding hæftes over den første, således at første binding for

Fig. 4a. Nedbinding af konkurrerende sideskud.

Fig. 4b. Øverste grenkrans repareret med bambuspinde.

styrkens skyld er hæftet med to hæfteklammer. Den ene bambuspind drejes 90 grader og man har et kryds, som så med 2 - 3 bindinger pr. halve bambuspind kan bindes til det enkelte skud i grenkransen. Er der fem eller seks skud som ønskes holdt nede som konkurrerende topskud, samles tre bambuspinde i stedet for to. Reparationsmetoderne med nedbinding til grenkrans og brug af bambuspinde kan naturligvis kombineres på det enkelte træ.

Ligeledes kan man sammen med opbindingen regulere afstanden mellem de resterende skud i øverste grenkrans som vist i fig. 4 b og 5. Der skal reguleres strammere sammen, end det slutresultat man ønsker, da skuddene altid vil bøje noget tilbage, når båndet fjernes.

Hjælpe midler til topskudsreparation

På markedet findes to typer grenrettere til fordeling af afstanden i en grenkrans fig. 3e og fig. 6. Grenretterne har en handelspris på 5,50 kr., og er naturligvis beregnet til genbrug.

På markedet findes ligeledes en topskuds-/grenretter populært kaldet "Morgenstjernen," som er vist på fig. 3f og fig. 7. Morgenstjernen kan anvendes til de førnævnte metoder ved opbinding af sideskud, nedbinding af konkurrerende sideskud og fordeling af grenafstand. Morgenstjernen er et godt hjælpemiddel, men medfører selvfølgelig en ekstra udgift. Morgenstjernen, der samles af brugeren, består af tre metalstænger og en samleklods til 11,25 kr. og en engangsudgift til tang på 300 kr. Materialerne kan genbruges år efter år.

Endeligt bør nævnes, at der på markedet findes et hylster til fastgørelse i bæltet. Hylstret minder om et pilekogger og kan under arbejdet i marken bruges som magasin til fuglepinde, bambuspinde eller metalstænger til "Morgenstjernen". Handelspris 96 kr.

Afslutning

De beskrevne metoder og illustrationer kan forhåbentlig anvendes i praksis i marken. For topskudsreparationer gælder, som for øvrige reparationer og formninger af juletræer, at metoderne skal afprøves af den enkelte bruger i marken. Den samme bruger skal den/de efterfølgende vækstsæsoner følge op på indgrebene og gøre sig sine egne erfaringer med hvilke indgreb, der var udført rigtigt og hvilke, der var forkerte, for at få den rigtige forståelse af de beskrevne metoder. Det er jo langt fra altid naturen reagerer, som man har planlagt.

Kilde: Diverse hjælpematerialer til reparationer er udlånt af Hedeselskabets handelskontor.

Fig. 5. Afstandsregulering af grenkrans med bindetang.

Fig. 6. Afstandsregulering af grenkrans med grenretter.

Fig. 7. "Morgenstjerne", topskuds-/grenretter.